

Högsta domstolen

HÖGSTA DOMSTOLEN
R 12

INKOM: 2019-11-06
MÅLNR: Ö 5485-19
AKTBIL: 13

Förklaring i mål Ö 5485-19, angående ansökan om resning från Sebastian Larsson.

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att yttra sig över Sebastian Larssons ansökan om resning. Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag motsätter mig inte att resning beviljas.

Jag yrkar att målet ska tas upp på nytt av Hovrätten för Västra Sverige.

Jag kan komma att åberopa ny bevisning i form av kompletterande sakkunnigbevisning.

Bakgrund

Sebastian Larsson, fortsättningsvis SL, dömdes av Göteborgs tingsrätt den 25 oktober 2018 i mål B 2794-17 för våldtäkt till fängelse i 2 år. Hovrätten för Västra Sverige fastställde tingsrättens domslut den 20 december 2018 i mål B 4937-18.

Yrkande

SL yrkar att Högsta domstolen beviljar resning till förmån för honom avseende hovrättsdomen i alla delar.

Åtalet och tingsrättens dom

Åklagaren har yrkat ansvar för våldtäkt enligt stämningsansökan.¹

Av tingsrättens dom framgår att den misstänkta gärningen skedde på natten mellan den 9 och 10 februari 2017. Målsäganden genomgick en gynekologisk undersökning samma förmiddag och det togs prover på henne enligt ett "rape kit".

¹ Åklagaren har justerat gärningsbeskrivningen i svarsskrivelse till hovrätten i samband med överklagandet.

Av journalanteckningar och sakkunnigutlåtande om DNA-träffar framgår att sex prover innehållit sperma och att sperman vid DNA-jämförelse visade sig tala extremt starkt (grad 4+) för att detta kom från SL.

SL har förnekat gärningen och uppgett att han inte genomförde något samlag med målsäganden.

SL har i förhör uppgett att han inte har något minne av att de hade sex på natten och inte märkte några spår av sådant. Han kunde inte förklara varför hans sperma fanns i målsäganden. Han minns inte att det hände något mellan dem innan de somnade. Det har nog hänt honom någon gång att han fått utlösning i sömnen utan att vakna av det. Han har vidare uppgett att han blev chockad när han fick veta av en person (som hördes som vittne i rättegången) att han blivit anmäld för våldtäkt.

Det framgår av domen att SL, målsäganden och ett vittne varit ute på pubar kvällen innan och att alla blivit mer eller mindre berusade.

Tingsrätten har ansett att det fanns ett så starkt stöd för målsägandens uppgifter att de kunde läggas till grund för bedömningen.

Genom hennes uppgifter är det bevisat att hon vaknade under natten av att SL genomförde ett vaginalt samlag med henne med sin penis. ----

SL har inte lämnat några egna uppgifter om vad som hände under natten. Det framstår som helt orimligt att han skulle ha genomfört ett samlag och fått utlösning i sömnen. Det måste enligt tingsrätten ha varit fråga om ett medvetet handlande från hans sida. Han visste att målsäganden var berusad och det kan inte ha undgått honom att hon sov under samlaget. ----

Det kan anmärkas att någon invändning från SL:s sida om att den åtalade gärningen skett i sömnen inte gjordes i tingsrätten. Han sa däremot, enligt domen, att det hänt att han fått utlösning i sömnen utan att vakna av det.

Hovrättens dom

Hovrätten tog del av samma utredning och bevisning som lades fram i tingsrätten. Därutöver har förhör hållits med SL:s pappa och dennes vän samt tilläggsförhör med SL.

Hovrätten har anslutit sig till tingsrättens uppfattning att målsägandens uppgifter ska ligga till grund för bedömningen.

Hovrätten har gjort följande slutsats när det gäller invändningen om att han kan ha sovit under samlaget.

När det gäller frågan om SL har varit medveten om vad han gjorde ska det beaktas att SL sedan morgonen den 10 februari 2017 har vetat om att målsäganden misstänkte att han hade haft samlag med henne under natten. Han har en tid senare fått reda på att målsäganden polisanmält honom för detta och har därefter varit på polisförhör, blivit anhållen och sedan häktad samt genomgått huvudförhandling vid tingsrätten. Trots den långa tid som förflutit har invändningen om att SL kan ha sovit under samlaget kommit först i hovrätten. Redan den omständigheten tar värde från invändningen. Till det kommer att SL och hans pappa vid ungefär samma tidpunkt, och som det framhållits helt oberoende av varandra, har kommit fram till slutsatsen att – om ett samlag genomförts – kan SL ha sovit under tiden. Det framstår som ett minst sagt anmärkningsvärt sammanträffande. Redan nu angivna förhållanden gör att invändningen får beaktas med försiktighet.

Att PL (SL:s pappa) en gång på 1990-talet haft en upplevelse av en dröm i vilken han hade sex med sin fru, vilket sedan visade sig vara vad som faktiskt hade hänt, stämmer inte alls överens med SL:s uppgifter om frånvaro av minnesbilder från natten till den 10 februari 2017. Något konkret stöd för att SL kan ha haft samlag med målsäganden i sömnen finns därför inte i det som PL berättat. Inte heller SL:s egna uppgifter om vad som hänt honom i sömnen vid andra tillfällen ger konkret stöd åt invändningen om att han kan ha genomfört samlaget i sömnen.

Det fanns skiljaktiga meningar i hovrätten och de två nämndemännen ansåg inte att det var ställt utom rimligt tvivel att det hade gått till som åklagaren påstått. De ansåg inte att det kunde uteslutas att SL agerat i sömnen.

Grunder för ansökan om resning

SL åberopar som grund för resning att det finns ny bevisning som tidigare inte åberopats. Det är bl a sakkunnigutlåtande från dr Ludger Grote, och journaler för SL angående diagnos.

Det åberopas att SL på grund av sömn kan ha varit omedveten om vad han gjorde när han genomförde ett samlag med målsäganden.

Det åberopas vidare att det föreligger sådana särskilda omständigheter som krävs för att synnerliga skäl för resning enligt tilläggsregeln ska föreligga.

Förutsättningar för resning

Innebörden av att en dom vinner laga kraft är att den ska verkställas och att frågan om den dömdes ansvar i princip inte kan tas upp i en ny rättegång. Rättskraften i brottmål kan endast brytas genom resning. De väsentliga materiella resningsgrunderna till förmån för den tilltalade anges i 58 kap 2 § rättegångsbalken.

Enligt huvudregeln i den fjärde punkten får resning beviljas om någon omständighet eller något bevis, som tidigare inte lagts fram, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikänts eller att brottet hade hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats. Även om det inte föreligger någon sådan sannolikhet får enligt den sk tilläggsregeln resning beviljas om det, med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt framkommer, finns synnerliga skäl för att på nytt pröva frågan om den tilltalade förövat det brott, för vilket han dömts.

En utgångspunkt för resning är nyhetskravet. För resning krävs att det finns nya omständigheter eller nya bevis som inte prövats i målet. Vad som ska prövas är vad utgången sannolikt skulle ha blivit om omständigheten eller beviset skulle ha förebragts i rättegången. Resning kan inte beviljas bara på grund av en omprövning av i målet gjord bevisvärdering eftersom oriktig bevisvärdering i sig inte utgör någon resningsgrund.

Det nya materialet måste vidare ha ett visst bevisvärde. Hur stort detta värde ska vara kan inte anges. Det nya materialets värde måste sättas i relation till värdet av den förebragta bevisningen. Ju mer övertygande bevisningen till stöd för domen ter sig, desto större krav måste ställas på det nya materialet för att resning ska komma i fråga.

Lagstiftarens utgångspunkt vid regleringen av de extraordinära rättsmedlen har varit att den som vill angripa en lagakraftvunnen dom har att visa att det föreligger grund för resning.

Det ankommer på den som söker resning att visa att det föreligger grund för resning. För detta måste åberopas nya omständigheter eller bevis (det sk nyhetskravet) och dessa måste ha ett sådant bevisvärde att det kan göras sannolikt att dess förebringande i domstolen skulle ha lett till frikännande.

Nya bevis eller omständighet

Invändningen om att samlaget kan ha skett i sömnen, vilket får förstås som bristande uppsåt från SL:s sida, gjordes inte i tingsrätten. I överklagandet av tingsrättens dom till hovrätten gjordes ingen invändning om att SL kunde ha sovit. Överklagandet gick i sak ut på att målsägandens berättelse inte var av den kvalitet som skulle kunna leda till en fällande dom och att tingsrätten gjort en felaktig värdering av bevisningen.

Först i en senare inlaga anges kompletterande bevisning, och i den inlagan görs gällande att SL kan ha sovit under samlaget.

Det har således åberopats muntlig bevisning i hovrätten för tesen att gärningen skett i sömnen och att SL inte haft uppsåt.

Efter hovrättens dom har prövningstillstånd begärts. Som bevisning för att styrka att SL:s handlande kan ha skett i sömnen åberopas professor emeritus Jerker Hetta, Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge, som sakkunnigt vittne. Prövningstillstånd meddelades inte.

Sammanfattningsvis har invändningen om att gärningen kan ha skett i sömnen prövats i hovrätten och avfärdats på grunder som framgår av domen.

Det sakkunnigyttrande som nu inges är emellertid nytt, eftersom något sådant inte tidigare förekommit.

Det är korrekt att Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum Göteborg har tagit fram en rapport om Somnambulism² år 2016. Av denna framgår att om en misstänkt invänder bristande uppsåt på grund av att han eller hon sovit under pågående gärning och därmed inte varit medveten om vad som skett, ska åklagaren motbevisa denna invändning, om åklagaren inte anser att den utan vidare kan lämnas utan avseende. Åklagaren ska i annat fall åberopa bevisning av sådan styrka att invändningen framstår som obefogad.

Åklagaren i detta ärende har konstaterat att invändningen, när den gjordes, var ny. Hovrätten har inte godtagit invändningen. Jag vill framhålla tidsaspekten här. Gärningen har inträffat i februari 2017 och SL frihetsberövades den 17 september 2018. Förhandlingen i hovrätten hölls i december 2018. Under tiden fram till överklagandet i hovrätten har inte framförts någon invändning om att SL kunde ha sovit under det han utförde ett samlag med målsäganden.

Högsta domstolen har tidigare bedömt om material som åberopats vid ansökan om prövningstillstånd ska ingå i bedömningen av vad som är nytt material vid en senare resningsansökan (bl a NJA 1998 s 148). Det som nu tillkommit är, framför allt, sakkunnigutlåtandet av dr Ludger Grote.

Sakkunnigutlåtandet kan å ena sidan anses utgöra tillräcklig bevisning för att göra bedömningen att hovrätten sannolikt skulle kommit till en annan slutsats när det gäller uppsåtsfrågan. Å andra sidan, bygger sakkunnigutlåtandet – förutom sömnutredningen - huvudsakligen på SL:s egna uppgifter samt pappans uppgifter om vad som hänt på 1990-talet. Detta framgår särskilt under punkterna 8.4 och 8.5. Dr Grote har tagit del av förundersökningen och domarna.

Det väsentliga är att avgöra vad som i det här specifika fallet talar för att gärningen skett i sömnen, inte vad som allmänt sett kan hända. Det ifrågasätts naturligtvis inte att somnambulism kan förekomma även om det såväl i

² Somnambulism, Om kunskapsläge, forskning och inhämtande av sakkunskap under förundersökning och rättegång. Rapport ÅM-A 2015/1229, februari 2016

sakkunnigutlåtandet som av rapporten från Utvecklingscentrum Göteborg framgår att det är en mycket ovanlig företeelse.

Omständigheterna i målet är komplicerade. Det är naturligtvis en besvärande omständighet att invändningen om att SL kunde ha sovit vid gärningen kom så sent i processen och att hovrätten i domskälen avvisat detta. Jag anser dock inte att den utredning som presenteras nu kan avfärdas. Materialet gör det dock sannolikt att det skulle väckt rimligt tvivel om uppsåt förelåg om hovrätten haft tillgång till det vid sin prövning. Jag motsätter mig därför inte att resning beviljas.

Petra Lundh

Lisbeth Johansson